

Vem som kan förordnas som offentligt biträde

RS/003/2020

Fastställelsebeslut: RA/003/2020			Version 1.0
Beslutsdatum: 2020-05-18			
Gäller för: operativ verksamhet			
Gäller från och med: 2020-05-18			
Datum för revidering	Version	Avsnitt som reviderats	Beslutsbeteckning
ange datum	nummer	innehåll	XX/XXX/XXXX
ange datum	nummer	innehåll	XX/XXX/XXXX

Fakta om rättsliga ställningstaganden

Rättsliga ställningstaganden utgör Migrationsverkets uttalanden om hur en författning bör tolkas och är styrande för myndighetens medarbetare. De beslutas av chefen för rättsavdelningen.

Rättsliga ställningstaganden förs in i en särskild dokumentserie, RS-serie. Dokumentserien är gemensam för hela myndigheten. Beslut om fastställande, ändringar och upphävande av ett rättsligt ställningstagande förs in i beslutsdokumentserien för chefen för rättsavdelningen.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
1 Syfte och bakgrund	3
2 Gällande rätt.....	3
3 Rättslig bedömning	5
3.1 Utbildningskravet.....	5
3.2 Särskilt om advokater och biträdande jurister vid advokatbyrå.....	5
3.3 I övrigt vid bedömning av lämplighet.....	6
3.4 Ansvar vid förordnanden	6

Sammanfattning

Advokater, biträdande jurister vid advokatbyråer, jurister eller, i undantagsfall, personer med specialkunskaper i migrationsrätt kan förordnas som offentliga biträden.

Vid förordnanden som omfattar barn bör den som förordnas ha kompetens att företräda barn.

Vid förordnanden som omfattar förvar bör den som förordnas ha kompetens att företräda sökande i frågor gällande förvar och uppsikt.

1 Syfte och bakgrund

I det här rättsliga ställningstagandet ges vägledning för dig som handlägger förordnanden om offentligt biträde. Det rättsliga ställningstagandet ska förtydliga de frågor som kan uppkomma vid tillämpningen av 26 § första stycket rättshjälpslagen. Ställningstagandet gäller även när sökande begärt en viss person som offentligt biträde. Som komplement till ställningstagandet bör du som handläggare eller beslutfattare även läsa Migrationshandbokens kapitel om offentligt biträde avsnitten När ska Migrationsverket bevilja offentligt biträde? och Vem är lämplig som offentligt biträde.

2 Gällande rätt

I 26 § rättshjälpslagen anges att till biträde får förordnas en advokat, en biträdande jurist på advokatbyrå eller någon annan som är lämplig för uppdraget. Har den rättssökande själv föreslagit någon som är lämplig ska personen förordnas om det inte finns särskilda skäl mot det.

I prop. 1996/97:9 specialmotiveringen till 26 § rättshjälpslagen skriver regeringen att det allmänna lämplighetskravet avser även den som är advokat eller biträdande jurist vid advokatbyrå. Några formella behörighetskrav finns däremot inte. Som huvudregel ska dock den som förordnas till biträde ha en juristexamen. För att någon annan ska anses lämplig krävs att vederbörande har stora kunskaper på något särskilt område och att detta kan medverka till att angelägenheten behandlas på ett bättre och mer effektivt sätt än vad som annars skulle varit fallet. Som regel ska ett biträde ha en gällande ansvarsförsäkring.

Det åligger den som vill förordnas till rättshjälpsbiträde att visa att han eller hon uppfyller lämplighetskraven. Den som den rättssökande föreslår och som uppfyller kraven ska som regel godtas som rättshjälpsbiträde såvida detta inte medför avsevärt ökade kostnader eller det i övrigt finns särskilda skäl mot det.

Vidare framgår av prop. 1996/97:9 s. 156 att en verklig prövning av biträdets kvalifikationer alltid ska göras. Kravet på lämplighet gäller även för advokater och biträdande jurister på advokatbyråer, se [prop. 1996/97:9 s. 216](#). En person som är försatt i konkurs uppfyller inte lämplighetskravet, se BN 864/82.

Åttonde kapitlet rättegångsbalken (1942:740) innehåller regler om advokater. Utövandet av yrket som advokat regleras i advokatsamfundets stadgar. Advokatsamfundet ger även ut vägledande regler om god advokatsed och viss annan reglering (se Regler för advokatverksamhet, utgiven av Sveriges advokatsamfund 2016). I 8 kap. 2 § rättegångsbalken anges förutsättningarna för att kunna bli ledamot av advokatsamfundet av paragrafen framgår bl.a. att personen måste ha avlagt de kunskapsprov som är föreskrivna för behörighet till domarämbete, ha genomgått för advokatverksamhet praktisk och teoretisk utbildning, ha gjort sig känd för redbarhet, och även i övrigt bedöms lämplig att utöva advokatverksamhet.

I paragrafen anges även att jurist på advokatbyrå i Sverige ska anses uppfylla kraven samt att den som är försatt i konkurs inte kan antas som ledamot.

I utvärderingsutredningens betänkande (SOU 2008:65) anges att Migrationsverket ska arbeta på ett sakligt och opartiskt sätt när verket utser offentliga biträden. Uppdragen ska fördelas på ett någorlunda rättvist sätt. När ett offentligt biträde förordnas ska Migrationsverket ta hänsyn till ett antal faktorer som biträdets lämplighet, rättvise- och objektivitetsskäl, den sökandes önskemål, biträdets tillgänglighet och effektiviteten i processen. Utgångspunkten är att samma biträde ska vara förordnat under hela processen.

Justitieombudsmannen ([JO] se. 2010/11 s. 308, dnr 1046-2009) utredde Migrationsverkets tidigare rutin med en lista över biträden som var olämpliga att förordna som offentliga biträden. JO kritiserade Migrationsverket för rutinen och ansåg bl.a. att den kunde likställas med en formlös obehörighetsförklaring.

JO menade att verket inte kunde utesluta en person på så sätt som gjorts genom att lägga till personen på en speciell lista utan att handläggningen avslutades genom ett beslut som kunde överklagas. Efter JO:s kritik ändrades rutinen så att alla som anmälde intresse för att förordnas som offentligt biträde registrerades med de uppgifter som de anmält id intresseanmälan.

JO (se 2015/16 s. 345, dnr 4500-2013) har i en senare utredning konstaterat att Migrationsverket har ett ansvar för att ett biträde som förordnas är tillräckligt kompetent för uppdraget. Därför måste det finnas ett system för att ta till vara och dokumentera kunskaper om brister som visats hos ett offentligt biträde.

Anteckningar om brister måste vara noga övervägda och sakligt motiverade. Endast omständigheter som innebär att lämpligheten måste ifrågasättas bör noteras. Migrationsverket har efter JO:s beslut inrättat en ordning med överklagbara beslut i de fall vi bedömer att en person inte är lämplig att förordnas som offentligt biträde.

3 Rättslig bedömning

Migrationsverket har ett ansvar för att ett biträde som förordnas är tillräckligt kompetent för uppdraget. Det är den som vill förordnas till offentligt biträde som ska visa att han eller hon är lämplig för uppdraget. I Migrationsverkets system (Judith) finns en förteckning över de personer som anmält intresse av att förordnas som offentliga biträden. I Judith finns även de uppgifter som angetts vid intresseanmälan, om personen är advokat eller jurist och vilken kompetens han eller hon har. Det innebär dock inte att någon lämplighetsbedömning gjorts av personen vid intresseanmälan utan en lämplighetsbedömning ska göras i varje enskilt ärende, vid förordnande av offentligt biträde. Lämplighetsbedömning ska göras i alla ärenden såväl ex officio som i de fall en person föreslagits av sökanden.

3.1 Utbildningskravet

Det saknas idag tydliga formella krav i lag utöver att biträdet får vara advokat, biträdande jurist eller någon annan som är lämplig. I förarbetena till rättshjälpslagen förtydligas de formella kraven något genom att regeringen skriver att som huvudregel ska den som förordnas ha juristexamen. För att någon annan ska anses vara lämplig krävs att personen har stora kunskaper på området och att det gör att ärendet kan behandlas på ett bättre och mer effektivt sätt än vad som annars skulle varit fallet.

Därför ska Migrationsverket vid bedömningen av om någon är lämplig särskilt ta hänsyn till) om personen har juristexamen. För att någon som inte har juridisk utbildning ska komma i fråga ska personen ha dokumentation som visar att han eller hon har juridisk kunskap. Personen ska även ha en gällande ansvarsförsäkring.

3.2 Särskilt om advokater och biträdande jurister vid advokatbyrå

För att få använda titeln advokat krävs att du är ledamot av Advokatsamfundet. I 8 kap. 2 § rättegångsbalken anges de krav som ställs för att du ska kunna bli medlem i Advokatsamfundet. Advokatsamfundet antar även vägledande riktlinjer som medlemmarna måste följa och medlemmar står under tillsyn av Justitiekanslern. De etiska riktlinjerna gäller även för biträdande jurister vid advokatbyrå. Mot denna bakgrund bör Migrationsverket anta att en advokat eller biträdande jurist vid advokatbyrå uppfyller kravet på lämplighet om det inte visar sig att personen är försatt i konkurs, har uteslutits ur Advokatsamfundet eller kan ifrågasättas för sitt agerande av annat skäl som gäller personens redlighet.

3.3 I övrigt vid bedömning av lämplighet

Utöver kravet på utbildning ska en bedömning göras om personen har tillräckliga kunskaper inom migrationsområdet. I de fall ärendet omfattar barn ska personen ha kunskap om barn i migrationsprocessen och bör ha erfarenhet av att företräda barn i migrationsärenden. Likaså gäller för ärendet som omfattar förvar eller uppsikt att personen har kunskap om dessa ärenden.

3.4 Ansvar vid förordnanden

Det är den som har behörighet att besluta om att förordna offentligt biträde i det enskilda ärendet som ska bedöma om personen är lämplig för uppdraget. Lämplighetsbedömningen ska göras såväl vid ex officio-förordnanden som när en person föreslagits av den sökande.

Om en sökande föreslår en person som saknar juristexamen eller dokumenterad kunskap ska Migrationsverket avslå begäran om förordnande som offentligt biträde på grund av att den föreslagna personen inte är lämplig för uppdraget.

Detta rättsliga ställningstagande ersätter tidigare meddelad RCI 04/2013 som har upphävts genom rättschefens beslut RA/003/2020.